

I N F O R M A C J E I S P R A W O Z D A N I A

ROCZNIKI NAUK O RODZINIE
Tom 1(56) – 2009

„25 LAT KARTY PRAW RODZINY
– AKTUALNOŚĆ I WARTOŚĆ PRZESŁANIA”
NAUKOWE SYMPOZJUM
ZORGANIZOWANE PRZEZ INSTYTUT NAUK O RODZINIE KUL
Lublin, 21 października 2008 roku

Od ukazania się dokumentu Stolicy Apostolskiej, zatytułowanego Karta Praw Rodziny, upłynęło 25 lat. Przypadły one na okres przełomu XX i XXI wieku, który charakteryzował się bardzo intensywnymi przemianami politycznymi, społecznymi oraz kulturowymi, wywierającymi znaczący wpływ na funkcjonowanie współczesnych małżeństw i rodzin. Towarzyszyła temu również postępująca świadomość społeczna wobec podstawowych praw należnych człowiekowi żyjącemu w rodzinie – jako naturalnej i powszechnej społeczności. Z drugiej jednak strony – prawa rodziny bywały niejednokrotnie kwestionowane i marginalizowane.

Karta Praw Rodziny została przedłożona przez Stolicę Apostolską 22 października 1983 r. Jej celem było zebranie bardziej uporządkowanego i precyzyjnego opracowania praw chroniących rodzinę oraz zaprezentowanie „wszystkim współczesnym chrześcijanom i niechrześcijanom ujęcia podstawowych praw owej naturalnej i powszechnej społeczności, jaką jest rodzina”.

Przedłożona Karta jest skierowana przede wszystkim do rządzących państwami, ukazując wartość powszechnej świadomości podstawowych praw rodziny dla zdrowego rozwoju poszczególnych społeczeństw. Dostarcza ona także tym wszystkim, którzy dzielą odpowiedzialność za wspólne dobro, model oraz punkt odniesienia dla opracowania właściwego ustawodawstwa i prowadzenia właściwej polityki rodzinnej, dbającej o małżeństwa i rodziny niezależnie od wpływów politycznych, kulturowych czy religijnych. Ostatecznie Karta Praw Rodziny jest skierowana do samej rodziny, aby umocnić świadomość osób ją stanowiących, o roli i miejscu rodziny w osobowym i duchowym rozwoju człowieka, gdyż prawa w niej zawarte wynikają z natury człowieka i są potwierdzone treścią Bożego objawienia.

Z racji jubileuszu 25-lecia Karty Praw Rodziny, w Katolickim Uniwersytecie Jana Pawła II podjęta została refleksja naukowa na temat zawartych w Karcie treści oraz ich aktualność z perspektywy ćwierćwiecza pt.: „25 lat Karty Praw Rodziny – aktualność i wartość przesłania”. Głównym organizatorem sympozjum z ramienia Instytutu

Nauk o Rodzinie był ks. dr Włodzimierz Wieczorek – adiunkt Katedry Teologii Rodziny. Ze względu na podjętą problematykę symposium wzięli w nim udział nie tylko przedstawiciele środowisk naukowych, lecz również przedstawiciele władz kościelnych i państwowych. Po wprowadzeniu i powitaniu gości przez ks. prof. dr. hab. Mirosława Kalinowskiego – dziekana Wydziału Teologii KUL, głos zabrał ks. dr hab. Marian Stepulak, prof. KUL – dyrektor Instytutu Nauk o Rodzinie, który otwierając niniejsze symposium, wprowadził w obchody jubileuszu 10-lecia istnienia Instytutu Nauk o Rodzinie w KUL.

Pierwsza sesja wykładowa planowo składała się z trzech wykładów, mających wprowadzić uczestników w historię i założenia ojców synodalnych II Soboru Watykańskiego z 1980 roku, odnośnie do nadania kierunku legislacyjnego prawu stanowionemu we współczesnym świecie, tak aby można było pogodzić przepisy prawne z tym, co w rodzinie jest istotą jej prawa, zadania i powołania. Do tematu pierwszego, wprowadzającego w problematykę symposium, zaproszono ks. bp. Kazimierza Górnego – ordynariusza Diecezji Rzeszowskiej, przewodniczącego Rady ds. Rodziny Konferencji Episkopatu Polski, który ze względu na stan zdrowia przekazał na ręce organizatorów list, wskazujący na znaczenie i wagę podjętego tematu dyskusji nad Kartą Praw Rodziny, odwołując się do dokumentów soborowych, jak również do słów Jana Pawła II wypowiedzianych w parlamencie II Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 11 czerwca 1999 roku: „Porządek prawny powinien wspierać się na mocnym fundamencie etycznym, którego centrum stanowi osoba ludzka i poszanowanie jej godności”. Ks. Biskup wyraził w liście nadzieję, iż te słowa również staną się punktem wyjścia dla rozważań nad aktualnością praw rodziny zawartych w dokumencie mającym już 25-letnią historię. Myśl ta została następnie rozwinięta i uszczegółowiona przez ks. bp. dr Stanisława Stefankę – wiceprzewodniczącego Rady ds. Rodziny Konferencji Episkopatu Polski – w wykładzie na temat: „Karta Praw Rodziny – aktualność przesłania po 25 latach”. Trzeci z prelegentów, ks. prof. dr. hab. Andrzej Maryniarczyk SDB (kierownik Katedry i Zakładu Metafizyki KUL), wygłosił referat pt.: „Prawa Rodziny – między treścią prawa naturalnego a prawem stanowionym. W poszukiwaniu antropologiczno-metafizycznego fundamentu Karty Praw Rodziny”. W wystąpieniu autor podjął ważne zadanie określenia antropologicznych podstaw Karty Praw Rodziny, odnosząc się do trzech zagadnień filozofii realistycznej (klasycznej): (1) rozumienia człowieka, (2) rozumienia rodziny oraz (3) rozumienia prawa naturalnego i stanowionego – będących równocześnie jedną nierozdzielną całością. Rodzina w takiej koncepcji jest naturalną społecznością wyrastającą z natury człowieka. Zdaniem ks. prof. Maryniarczyka prawo stanowione, tylko wtedy, jeśli liczy się z prawem naturalnym, stoi na straży rodziny i jest w stanie ułatwić jej rozwój, a jednocześnie zapobiec jej depriwacji i dewastacji. Niepokojące jest jednak to, iż w dobie współczesnej filozofii i teorii prawa dominuje pozytywizm prawny, który poniekąd odwraca ten porządek i wychodząc od apriori tworzonego prawa oraz odrzucając związek prawa stanowionego z prawem naturalnym, podąża w kierunku dostosowania rodziny do prawa stanowionego.

Drugą część symposium rozpoczęło wystąpienie prof. dr hab. Tadeusza Smoczyńskiego (Instytut Nauk Prawnych PAN Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) pt. „Aktualna nowelizacja Kodeksu Rodzinnego w zakresie osobowych relacji

między rodzicami a dziećmi” (referat odczytał dr Piotr Telusiewicz). Autor szczegółowo opisał zachodzące zmiany w strukturze społecznej i ich wpływ na ewolucje prawa rodzinnego w Polsce oraz na normy innych gałęzi prawa dotyczącego rodziny. Rozpatrzono aktualność postulatów Karty Praw Rodziny w jej trzech aspektach: doktrynalnym, normatywnym i postulatywnym, traktując odrębnie regulacje małżeńskie, rodzicielskie oraz ustalenia pochodzenia dziecka i jego przynależności. Jeśli chodzi o prawo rodzinne, bardziej istotne niż w innych dziedzinach prawa jest jego przeniknięcie zasadami moralnymi. Należyte wykonywanie uprawnień i obowiązków rodziców zależy od ich stosunków osobowych, dojrzałości osobowościowej, postaw moralnych, społecznych oraz odpowiedniego ich przełożenia na postawy wychowawcze. Powyższych kwestii nie można ustanowić za pomocą prawa – prawo jedynie może w taki sposób chronić i promować zdrową rodzinę, aby była ona zdolna do wychowania dojrzałego człowieka.

Do prezentacji następnego zagadnienia (pt. „Model polskiej polityki prorodzinnej – kierunek potrzebnych zmian legislacyjnych”) zaproszono Joannę Kluzik-Rostkowską – posła na Sejm RP, która delegowała w zastępstwie Bartosza Morszczuka – współtwórcę Rządowego Programu Polityki Rodzinnej, powstałego w 2007 r. w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej. Prezentacja opierała się na najnowszych danych GUS dotyczących aktualnej sytuacji demograficznej w kraju, które jednoznacznie wskazują, iż w wyniku błędnie prowadzonej polityki rodzinnej w Polsce w latach poprzednich doszło do nieodwracalnych zmian. Prognozy odnośnie do liczby ludności w Polsce na rok 2020 wskazują, iż zmniejszy się ona o milion osób, a w następnej dekadzie (2020-2030) – o kolejne półtora miliona. W 2030 r. ludność Polski może spaść do ok. 35,7 mln. Według GUS, średni wiek mieszkańca kraju wynosi obecnie 36,7 roku; w 2030 r. wzrośnie do 45,5 roku. Rządowy Program Polityki Rodzinnej przygotowano, opierając się na możliwościach, jakie stwarza resort pracy (wiodący dla tego projektu) oraz inne resorty, w różny sposób bliskie sprzyjaniu polityki prorodzinnej, które będą stanowiły pewną całość, będą wzmacniać swoje działania, jak również będą realne do osiągnięcia w ramach istniejącego budżetu Państwa. Prelegent w sposób szczegółowy odniósł się do głównych założeń Programu oraz ukazał jego konsekwencje dla poszczególnych resortów.

Obydwa omówione powyżej wykłady stały się zarówno podsumowaniem sesji wykładowej, jak również szerszym tłem dla dyskusji panelowej, zatytułowanej: „Normy prawa rodzinnego – jako wyznacznik kultury prawa”, prowadzonej przez ks. bp. prof. dr. hab. Andrzeja Dziegę – z Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL. Przewodniczący dyskusji zaprosił także do wzięcia udziału w panelu następujące osoby: ks. bp. dr. Stanisława Stefanka, ks. prof. Andrzeja Maryniarczyka, dr. Piotra Telusiewicza oraz ks. dr. Włodzimierza Wieczorka.

Dyskusja oscylowała wokół konieczności podjęcia na nowo rangi Karty Praw Rodziny jako dokumentu, który nad wyraz upodmiotawia rodzinę, gdy tymczasem w dominującej dziś kulturze prawnej dotyczącej rodziny przebija się rozumienie rodziny jako przedmiotu. Rodzina rozumiana jest jako miejsce, gdzie rodzi się obywatel pojmowany jako wartość dla państwa. W związku z tym rozumieniem tworzone prawa gwarantują prawa jednostki w różnych sferach jej życia oraz zabezpieczenia socjalne. Postulatem końcowym sympozjum więc stała się teza, iż doko-

nanie zmian w kulturze tworzenia prawa dla rodziny w dobie zmian struktury społecznej oraz filozofii postmodernistycznej jest sprawą niezmiernie trudną, jednak wsparcia dla tego typu działań można poszukiwać w promowaniu dzieła Stolicy Apostolskiej, jakim jest Karta Praw Rodziny.

Na zakończenie sympozjum ks. bp. prof. dr hab. Andrzej Dzięga podkreślił znaczenie tego, że ta sesja odbyła się właśnie w Instytucie Nauk o Rodzinie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, oraz nadzieję, że młode pokolenie ludzi, którym zależy na dobru rodziny, zarówno pracownicy Instytutu, jak i studenci, będą kontynuowali rozpoczęte przed 25 laty dzieło. JE ks. bp Stanisław Stefanek polecił wszystkich uczestników i organizatorów sympozjum św. Janowi – patronowi środowisk akademickich – oraz udzielił duszpasterskiego błogosławieństwa.

Warto też nadmienić, iż jako pokłosie sympozjum została wydana publikacja zatytułowana: *25 lat Karty Praw Rodziny – aktualność i wartość przesłania*, pod redakcją ks. dr. Włodzimierza Wieczorka i ks. dr. Mirosława Brzezińskiego – pracowników naukowo-dydaktycznych Katedry Teologii Rodziny Instytutu Nauk o Rodzinie KUL. Książka stanowi interdyscyplinarne studium, które podejmuje refleksje nad aktualnością i wartością Karty Praw Rodziny w tych aspektach, które są właściwe treści samej Karty.

Julia Gorbaniuk
Katedra Życia Społecznego Rodziny
Instytutu Nauk o Rodzinie KUL

MAŁŻEŃSTWO – RODZINA – WYCHOWANIE
SPRAWOZDANIE
Z OGÓLNOPOLSKIEGO SYMPOZJUM PATRYSTYCZNEGO
„MAŁŻEŃSTWO, RODZINA I WYCHOWANIE
W NAUCZANIU ŚW. JANA CHRYZOSTOMA”
Lublin, 27-28 listopada 2008 roku

W dniach 27-28 listopada 2008 roku w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II miało miejsce trzydzieste czwarte ogólnopolskie sympozjum patrystyczne. Tematem było: „Małżeństwo, rodzina i wychowanie w nauczaniu św. Jana Chryzostoma”. Organizatorami sympozjum byli: Instytut Badań nad Antykiem Chrześcijańskim oraz Instytut Nauk o Rodzinie. W ten sposób uczczono przypadającą na 2007 rok 1600-letnią rocznicę śmierci jednego z najpłodniejszych pisarzy starożytnego Kościoła Wschodu oraz 10-lecie istnienia (na Wydziale Teologicznym) Instytutu Nauk o Rodzinie. W sympozjum licznie uczestniczyli patrologowie i historycy